

GÓC NHÌN QUẢN LÝ GIÁO DỤC: “TIÊN HỌC LỄ, HẬU HỌC VĂN” KHÔNG PHẢI LÀ KHẨU HIỆU SUÔNG HIỆN NAY

*The perspective of educational management: “First learn manners, then knowledge”
is no longer just an empty slogan nowadays*

Đặng Hồng Duyên

Trường Đại học Sài Gòn

TÓM TẮT

Khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn” đã và đang là chủ đề tranh luận, có ý kiến cho rằng khẩu hiệu này nên bỏ vì nó khiến học sinh thụ động, thiếu tư duy phản biện; một số ý kiến khác cho rằng sự hài hòa giữa “học lễ” và “học văn” giúp hình thành những cá nhân toàn diện, vừa có đạo đức vừa có trí tuệ. Trọng tâm vấn đề không phải là xóa bỏ khẩu hiệu này, mà nên làm rõ nội dung và triển khai phù hợp với từng cấp học, ngành học để rèn luyện đạo đức và khuyến khích tư duy phản biện, sáng tạo. Trong bối cảnh xã hội hiện đại, khi thông tin tiêu cực từ không gian mạng và tệ nạn xã hội ngày càng lan rộng, việc đề cao “Tiên học lễ” càng trở nên cần thiết.

Từ khóa: quản lý giáo dục; xây dựng kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo, kiểm tra chất lượng thực hiện.

ABSTRACT

The slogan “First learn manners, then learn knowledge” has been the subject of ongoing debate. Some argue that it should be abandoned as it fosters passivity and a lack of critical thinking in students. Others believe that a balance between learning manners and acquiring knowledge helps shape well-rounded individuals who possess both morality and intellect. The core issue is not about eliminating the slogan, but rather clarifying its meaning and applying it appropriately across different educational levels and fields in order to cultivate ethics while encouraging critical and creative thinking. In the context of modern society, where negative influences from cyberspace and social issues are increasingly pervasive, emphasizing “learning manners first” becomes even more essential.

Keyword: educational management; planning, organizing, directing, and monitoring the quality of implementation.

1. Đặt vấn đề

Khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn” là một triết lý giáo dục truyền thống lâu đời ở Việt Nam, nhấn mạnh tầm quan trọng của đạo đức và lễ nghĩa được đặt lên hàng đầu trước khi tiếp thu tri thức. Trong đó, “lễ” đại diện cho đạo đức, lễ nghĩa và cách

hành xử đúng mực, còn “văn” biểu trưng cho tri thức, sự học hỏi và phát triển cá nhân. Hiện nay đã có những quan điểm tranh luận cần chấm dứt sử dụng khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn” vì đây là sản phẩm của nền giáo dục Nho giáo, phục vụ cho mục tiêu đào tạo người thừa hành, coi

việc đòi hỏi người dưới phải phục tùng và giữ “lễ” với người trên là yêu cầu trước tiên. “Tiên học lễ” đòi hỏi quan hệ một chiều, người dưới tôn trọng người trên, còn sức sáng tạo và sự phản biện tồn tại trong quan hệ hai chiều, người dưới và người trên cần có sự tôn trọng lẫn nhau. Xã hội muốn phát triển thì điều quan trọng là cần phải có con người sáng tạo, mà để có con người sáng tạo thì trước hết phải có con người chủ động. Nếu “Tiên học lễ” rồi thì con người sẽ trở nên thụ động, sẽ không còn tư duy phản biện nữa! Môi trường học đường cần đề cao khích lệ tư duy phản biện, khai phóng, không sử dụng những cách biểu đạt mang tính thụ động như “con ngoan” (dễ bảo, vâng lời), “trò giỏi” (theo nghĩa thuộc bài), do vậy cần loại bỏ khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn” để khai mở tư duy phản biện, giải phóng sức sáng tạo.

Thực tiễn trải qua hơn hai ngàn năm, lịch sử - xã hội biến động và phát triển không ngừng, khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn” cũng không còn là quan điểm lễ nghĩa Nho giáo truyền thống, mà đã thay đổi theo cách hiểu bổ sung các giá trị tiên bộ của thời đại, phù hợp với từng bậc học, cấp học của nền giáo dục hiện đại. Trong xã hội hiện đại, học không chỉ là tiếp thu kiến thức mà còn là quá trình rèn luyện thái độ, đạo đức và cách sống. **Học lễ** giúp con người xây dựng một xã hội văn minh, tôn trọng lẫn nhau, giữ gìn truyền thống tốt đẹp, thượng tôn pháp luật, chấp hành nội quy kỷ luật của tổ chức và có trách nhiệm với cộng đồng. **Học văn** giúp phát triển tư duy, nâng cao kiến thức, khả năng hiểu biết, sáng tạo và giải quyết các vấn đề thực tiễn. Sự hài hòa giữa “học lễ” và “học văn” sẽ tạo nên những cá nhân toàn diện, vừa có đạo đức vừa có trí tuệ, sẵn sàng đóng góp cho sự phát triển bền vững của xã hội.

Như vậy, có cần thiết phải bỏ, chấm dứt sử dụng khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn” hay nên hiểu rộng hơn, bổ sung sáng tạo cụ thể hơn tùy thuộc vào ngành học, cấp học (nhất là lứa tuổi học sinh) cho phù hợp. Chưa kể đến những thông tin xấu, không an toàn, không lành mạnh tác động từ không gian mạng hiện nay đang ngày càng lan rộng mạnh mẽ, tệ nạn xã hội luôn đe dọa, tiếp cận và xâm nhập vào nhà trường chưa có biện pháp tích cực ngăn ngừa hữu hiệu thì “Tiên học lễ” là vấn đề trọng tâm hết sức cần thiết.

2. Góc nhìn theo chức năng của quản lý giáo dục

“**Tiên học lễ**” là việc học về lễ nghĩa, đạo đức, thực thi những chuẩn mực quy định, cũng như phép tắc trong giao tiếp và ứng xử xã hội. Tùy theo lứa tuổi, môi trường học tập, đây là nền tảng giúp con người hình thành nhân cách tốt, biết tôn trọng người khác, biết cư xử đúng mực khi hòa nhập với sinh hoạt tập thể - cộng đồng, trước khi tập trung vào tri thức. Lễ không chỉ đơn thuần là những quy tắc ứng xử mà còn bao hàm cách làm người, cách đối nhân xử thế, biết kính trên nhường dưới. Học lễ không chỉ dừng lại ở việc nắm vững nghi thức mà quan trọng hơn, phải lấy nhân ái, khoan dung, hòa thuận làm gốc. Mọi sự phản biện hay sáng tạo đều cần được xây dựng trên nền tảng đạo đức vững chắc. Phẩm chất của thế hệ trẻ chính là cội rễ quyết định sự thành công hay thất bại của một nền giáo dục và sự phát triển của cả xã hội. Nếu đạo đức không được rèn luyện từ nhỏ, con người khó có thể hình thành nhân cách tốt đẹp. Vì vậy, học lễ không chỉ là bước khởi đầu mà còn là kim chỉ nam xuyên suốt trong quá trình trưởng thành và phát triển của mỗi cá nhân.

“**Hậu học văn**” là quá trình tiếp thu tri

thức, rèn luyện tư duy và phát triển hiểu biết về ngôn ngữ, văn hóa, khoa học cũng như các kỹ năng sống, nhằm ứng dụng hiệu quả vào thực tiễn. “Văn” ở đây không chỉ giới hạn trong môn Ngữ văn, mà bao quát mọi lĩnh vực học thuật, khoa học và kỹ năng cần thiết để con người phát triển toàn diện. Ngày nay, học văn không chỉ dừng lại ở việc tiếp nhận kiến thức và giá trị do cộng đồng, nhân loại tích lũy mà người học còn cần được trang bị năng lực tư duy, năng lực hành động và khả năng giải quyết các vấn đề thực tiễn. Một nền giáo dục thực sự hiệu quả không chỉ giúp con người hiểu biết mà còn tạo điều kiện để họ vận dụng tri thức một cách sáng tạo, chủ động và linh hoạt trong mọi mặt của cuộc sống.

Như vậy, từ góc nhìn theo chức năng của Quản lý giáo dục, khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn” không phải là khẩu hiệu suông. Những vấn đề cụ thể hóa nội dung “Tiên học lễ...” tùy theo bậc học và cấp học, cần thiết phải được xây dựng kế hoạch và triển khai, có tổ chức chỉ đạo và kiểm tra thực hiện, để ngày càng lan tỏa sâu rộng hơn trong môi trường giáo dục. Dưới đây là những vấn đề trọng tâm từ góc nhìn Quản lý giáo dục.

A. Xây dựng kế hoạch thực hiện khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn”

1. Mục tiêu: Tăng cường nhận thức của tập thể về ý nghĩa sâu sắc của khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn”. Xây dựng môi trường học tập và làm việc dựa trên tinh thần tôn trọng, kỷ luật và học tập hiệu quả với sự đồng thuận và tham gia tích cực của tập thể.

2. Các bước triển khai kế hoạch

2.1. Phân tích và truyền đạt ý nghĩa khẩu hiệu

Tổ chức sinh hoạt chuyên đề, các buổi thảo luận hoặc hoạt động ngoại khóa chia

sẻ ý nghĩa của “Tiên học lễ, hậu học văn”; soạn thảo các bài viết hoặc tài liệu ngắn gọn, dễ hiểu về khẩu hiệu và phân phát đến tập thể.

2.2. Lồng ghép khẩu hiệu vào các hoạt động thường xuyên

Đưa khẩu hiệu vào nội dung giảng dạy, đặc biệt là các môn Đạo đức, Giáo dục công dân, Văn học; khuyến khích học sinh thực hiện nghiêm túc các quy tắc lễ nghĩa và tự giác học tập.

2.3. Xây dựng quy tắc hành vi cụ thể

Thiết lập bộ quy tắc ứng xử trong tập thể, cụ thể về cách thực hiện hành vi đúng chuẩn mực dựa trên tinh thần “lễ” (tôn trọng, lịch sự) và “văn” (học tập, tri thức).

2.4. Gương mẫu từ ban lãnh đạo và giáo viên

Giáo viên và cán bộ quản lý cần thể hiện sự gương mẫu trong mọi hành vi, lời nói, cách ứng xử, đưa ra những tấm gương từ thực tiễn để lan tỏa tinh thần tích cực.

2.5. Đo lường và cải thiện

Định kỳ tổ chức các cuộc khảo sát để đánh giá mức độ đồng thuận và ý kiến đóng góp từ tập thể, khen thưởng cá nhân/tập thể thực hiện tốt các giá trị của khẩu hiệu.

2.6. Tạo động lực và lan tỏa

Tạo giải thưởng định kỳ cho những cá nhân/ tập thể thực hiện tốt tinh thần khẩu hiệu, chia sẻ hình ảnh, video về các hoạt động tích cực gắn với khẩu hiệu trên mạng xã hội, bản tin của trường hoặc nơi làm việc; hợp tác với phụ huynh để giáo dục trẻ em thực hành lễ nghĩa ngay tại nhà; phối hợp tổ chức các hoạt động cộng đồng để lan tỏa giá trị của khẩu hiệu.

Việc đưa khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn” trở thành kim chỉ nam trong hoạt động của tập thể đòi hỏi sự kiên trì, nhất quán và đồng lòng từ tất cả các thành viên.

Kế hoạch này không chỉ giúp cải thiện môi trường học tập và làm việc mà còn góp phần xây dựng nền tảng đạo đức và tri thức vững chắc cho tương lai.

B. Tổ chức thực hiện khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn”

1. Nguyên tắc tổ chức thực hiện

- Có sự chỉ đạo thống nhất và đồng bộ từ cấp quản lý đến giáo viên và học sinh, từ giảng dạy đến sinh hoạt ngoại khóa, từ nhà trường đến gia đình và xã hội.

- Có tính bền vững, liên tục triển khai theo từng giai đoạn: ngắn, trung và dài hạn.

- Có tính thực tiễn và khả thi, nội dung thực hiện phải gắn liền với đời sống thực tế, có cơ chế kiểm tra, đánh giá định kỳ để rút kinh nghiệm và cải tiến.

2. Quy trình tổ chức thực hiện khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn”

2.1. Giai đoạn chuẩn bị

Xác định mục tiêu giáo dục học sinh về đạo đức, lễ nghĩa và tinh thần học tập nghiêm túc; xây dựng trường học có văn hóa ứng xử văn minh, kỷ luật tốt.

Phân công trách nhiệm rõ ràng, xây dựng kế hoạch thực hiện theo từng giai đoạn, lồng ghép vào các chương trình học tập và hoạt động ngoại khóa.

2.2. Giai đoạn triển khai thực hiện

Lồng ghép vào chương trình giảng dạy, tổ chức các hoạt động ngoại khóa thực tiễn, tổ chức diễn đàn, hội thảo về giáo dục lễ nghĩa và tinh thần học tập.

Phát động phong trào thực hành lễ nghĩa: học sinh chào hỏi, giao tiếp lịch sự với thầy cô, bạn bè, thực hiện nội quy trường lớp nghiêm túc; hoạt động trải nghiệm thực tế đưa học sinh đi thăm các di tích lịch sử, bảo tàng để hiểu về tinh thần học tập và đạo đức truyền thống.

2.3. Giai đoạn kiểm tra, đánh giá

Đánh giá hành vi học sinh theo tiêu chí

cụ thể, khảo sát ý kiến từ học sinh, giáo viên và phụ huynh, tổng kết, rút kinh nghiệm và điều chỉnh.

2.4. Giai đoạn duy trì và phát triển bền vững

Xây dựng trường học văn hóa “Tiên học lễ, hậu học văn”, mở rộng phạm vi thực hiện ra gia đình và xã hội, ứng dụng công nghệ vào quản lý và tuyên truyền.

Việc tổ chức thực hiện khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn” có tính hệ thống đòi hỏi một kế hoạch dài hạn, có sự phối hợp chặt chẽ giữa các bên liên quan và đảm bảo tính thực tiễn. Khi được triển khai một cách khoa học, đồng bộ và liên tục, khẩu hiệu này sẽ không chỉ là một câu nói treo trên tường mà sẽ trở thành kim chỉ nam cho toàn bộ hoạt động giáo dục, góp phần xây dựng thế hệ học sinh có đạo đức và tri thức vững vàng.

C. Chỉ đạo thực hiện khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn”

1. Nguyên tắc chỉ đạo

- Dựa trên cơ sở khoa học về giáo dục, đảm bảo tính thực tiễn và khả thi, tính hệ thống và liên tục.

- Khuyến khích sự tham gia chủ động của học sinh và giáo viên, thực hiện không chỉ dừng lại ở khẩu hiệu mà cần tạo ra môi trường để học sinh thực hành đạo đức và học tập chủ động.

2. Biện pháp chỉ đạo cụ thể

2.1. Xây dựng nội dung giáo dục “Tiên học lễ, hậu học văn” khoa học và bài bản

Xác định nội dung “Lễ” và “Văn” cụ thể: “Lễ” bao gồm các chuẩn mực đạo đức, ứng xử, tôn trọng thầy cô, bạn bè, gia đình, xã hội; “Văn” là tri thức, khả năng tự học, sáng tạo và áp dụng kiến thức vào cuộc sống.

Lồng ghép vào chương trình giáo dục:

trong môn *Giáo dục công dân, Ngữ văn*: phân tích các bài học về đạo đức, truyền thống; trong các *hoạt động ngoại khóa*: tổ chức các buổi sinh hoạt chủ đề, diễn đàn thảo luận về lễ nghĩa.

2.2. Chỉ đạo phương pháp giảng dạy theo hướng khoa học

Sử dụng phương pháp giáo dục tích cực: học qua trải nghiệm, tình huống thực tế thay vì giảng dạy lý thuyết khô khan, đặt ra các tình huống ứng xử trong lớp học để học sinh thảo luận và thực hành; tăng cường giáo dục nêu gương, khen thưởng và tuyên dương những cá nhân/ tập thể có hành vi tốt.

2.3. Chỉ đạo xây dựng môi trường thực hành “Tiên học lễ, hậu học văn”

Xây dựng quy tắc ứng xử chung trong trường học, tạo không gian giáo dục lễ nghĩa, biến khẩu hiệu thành hành động thông qua các hoạt động sinh hoạt đầu tuần.

2.4. Kiểm tra, đánh giá và điều chỉnh linh hoạt

Xây dựng bộ tiêu chí đánh giá việc thực hiện khẩu hiệu: tổ chức hội thảo, sơ kết định kỳ đánh giá qua hành vi ứng xử thực tế của học sinh trong trường học, sử dụng phiếu khảo sát từ học sinh, giáo viên, phụ huynh để thu thập phản hồi và điều chỉnh.

3. Vai trò của các bên trong quá trình chỉ đạo

- *Ban Giám hiệu*: xây dựng kế hoạch dài hạn và giám sát việc thực hiện, phối hợp với các tổ chức trong và ngoài nhà trường để tạo môi trường giáo dục đạo đức và học tập hiệu quả.

- *Giáo viên*: là người trực tiếp truyền tải và hướng dẫn học sinh thực hiện, đưa các bài học về “Lễ” vào nội dung giảng dạy hằng ngày.

- *Học sinh*: thực hành những quy tắc đạo đức trong cuộc sống hằng ngày, đóng vai trò tuyên truyền, lan tỏa giá trị lễ nghĩa trong cộng đồng.

- *Phụ huynh và xã hội*: phối hợp với nhà trường để giáo dục học sinh tại gia đình, làm gương và tạo môi trường tốt cho con cái rèn luyện đạo đức.

Chỉ đạo thực hiện khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn” theo hướng khoa học đòi hỏi sự kết hợp giữa phương pháp giáo dục hiện đại, môi trường thực hành và sự phối hợp giữa nhà trường, gia đình, xã hội. Chỉ khi khẩu hiệu này trở thành hành vi thực tế thay vì một câu khẩu hiệu hình thức, nó mới thực sự có ý nghĩa và đạt hiệu quả cao.

D. Kiểm tra chất lượng thực hiện khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn”

1. Nguyên tắc kiểm tra

- Kiểm tra toàn diện đánh giá trên nhiều khía cạnh, kết hợp định lượng và định tính đo lường cụ thể.

- Kiểm tra định kỳ theo kế hoạch, đánh giá theo tiêu chí rõ ràng có báo cáo và điều chỉnh phù hợp để tránh kiểm tra mang tính cảm tính.

2. Các phương pháp kiểm tra cụ thể

2.1. Kiểm tra qua quan sát thực tế

Mục tiêu nhằm đánh giá hành vi thực tiễn của học sinh, giáo viên trong môi trường giáo dục; quan sát mỗi tuần hoặc đột xuất, cách học sinh chào hỏi, ứng xử với thầy cô, bạn bè; quan sát môi trường lớp học, sân trường để xem học sinh có thực hiện đúng tinh thần “Tiên học lễ” (tôn trọng, lễ phép) hay không; kiểm tra thái độ của học sinh trong việc tiếp thu kiến thức.

2.2. Khảo sát ý kiến từ các bên liên quan

Mục tiêu nhằm thu thập đánh giá khách quan từ nhiều góc độ khác nhau với đối tượng khảo sát là học sinh, giáo viên,

phụ huynh.

Nội dung khảo sát gồm nhận thức về khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn”, mức độ thực hành các giá trị lễ nghĩa và học tập; đề xuất cải tiến phương pháp giáo dục để khẩu hiệu có hiệu quả hơn. Lập bảng khảo sát định kỳ (6 tháng/ lần); phỏng vấn ngẫu nhiên học sinh, giáo viên.

2.3. Đánh giá qua bài kiểm tra, bài tập thực hành

Mục tiêu nhằm đánh giá mức độ hiểu biết và vận dụng khẩu hiệu trong học tập.

Phương pháp đánh giá có thể lồng ghép câu hỏi về giá trị đạo đức, ứng xử trong bài kiểm tra môn Giáo dục công dân, Ngữ văn; yêu cầu học sinh viết bài luận ngắn về chủ đề “Tiên học lễ, hậu học văn”; tổ chức bài tập thực hành như: đóng kịch tình huống ứng xử, tranh biện về giá trị lễ nghĩa trong đời sống.

2.4. Kiểm tra thông qua hoạt động ngoại khóa và thực tế

Mục tiêu nhằm đánh giá khả năng áp dụng khẩu hiệu vào đời sống thực tế.

Phương pháp kiểm tra như theo dõi việc thực hiện nghi thức chào cờ, sinh hoạt lớp, hoạt động Đoàn – Đội; kiểm tra mức

độ tham gia của học sinh vào các chương trình tuyên truyền đạo đức; đánh giá thái độ, tinh thần hợp tác của học sinh trong hoạt động tình nguyện, từ thiện.

2.5. Kiểm tra qua phản ánh của phụ huynh và cộng đồng

Mục tiêu nhằm xác định mức độ ảnh hưởng của khẩu hiệu ra ngoài phạm vi nhà trường.

Phương pháp kiểm tra như phát phiếu khảo sát dành cho phụ huynh về hành vi của học sinh tại nhà; ghi nhận phản hồi từ cộng đồng (láng giềng, người dân xung quanh trường). Tiếp nhận ý kiến qua kênh phản hồi của nhà trường.

Xây dựng bộ tiêu chí đánh giá chất lượng khẩu hiệu dựa trên các phương pháp kiểm tra trên. Có thể xây dựng bộ tiêu chí đánh giá, căn cứ Điều 3. Nguyên tắc xây dựng và áp dụng [Thông tư Số 03/2018/TT-BTP, Hà Nội, ngày 10 tháng 3 năm 2018, QUY ĐỊNH BỘ TIÊU CHÍ ĐÁNH GIÁ HIỆU QUẢ CÔNG TÁC PHỔ BIẾN, GIÁO DỤC PHÁP LUẬT], đảm bảo các tiêu chí được thiết lập một cách hợp lý, mang tính logic và có hệ thống như sau:

Tiêu chí	Thang điểm	Cách đánh giá
Nhận thức về khẩu hiệu.	1 – 5	Kiểm tra qua bài tập, khảo sát học sinh.
Hành vi ứng xử lễ phép.	1 – 5	Quan sát thực tế, phản hồi từ giáo viên, phụ huynh.
Thái độ học tập nghiêm túc.	1 – 5	Kiểm tra kết quả học tập, tinh thần tham gia lớp học.
Tham gia hoạt động ngoại khóa.	1 – 5	Ghi nhận mức độ tham gia vào các hoạt động của trường.
Tác động đến gia đình và xã hội.	1 – 5	Lấy ý kiến từ phụ huynh, cộng đồng.
Thực hiện nội quy, quy tắc ứng xử.	1 – 5	Theo dõi, kiểm tra nội bộ.

2.6. Xếp loại chất lượng

Tốt (25 – 30 điểm): khẩu hiệu được thực hiện tốt, có tác động mạnh mẽ.

Khá (20 – 24 điểm): khẩu hiệu có hiệu quả nhưng vẫn cần cải thiện.

Trung bình (15 – 19 điểm): có dấu hiệu hình thức, cần điều chỉnh phương pháp thực hiện.

Yếu (<15 điểm): chưa đạt hiệu quả, cần có biện pháp thay đổi triệt để.

2.7. Điều chỉnh và cải thiện sau kiểm tra

Tổ chức họp đánh giá sau mỗi đợt kiểm tra, xác định điểm mạnh và điểm yếu trong việc thực hiện khẩu hiệu; xây dựng kế hoạch cải tiến, tăng cường các biện pháp hỗ trợ học sinh thực hành tốt giá trị lễ nghĩa và khen thưởng động viên, cảnh báo nhắc nhở với những trường hợp thực hiện chưa tốt.

Việc kiểm tra chất lượng thực hiện khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn” không chỉ giúp đánh giá hiệu quả mà còn là cơ sở để cải thiện và nâng cao ý nghĩa thực tiễn của khẩu hiệu. Một quy trình kiểm tra khoa học, khách quan, kết hợp giữa đánh giá định lượng và định tính sẽ đảm bảo khẩu hiệu được thực hiện một cách thực chất và mang lại tác động lâu dài.

3. Kết luận

“Học lễ” là bước đầu tiên giúp mỗi người hình thành nhân cách tốt. Khi có lễ nghĩa, đạo đức vững vàng, việc học tập và phát triển tri thức (học văn) mới thực sự có ý nghĩa. Vì vậy, rèn luyện lễ nghĩa không chỉ dành cho học sinh mà còn là bài học song hành cùng với tri thức trong suốt đời

của mỗi con người.

“Học văn” giúp con người phát triển trí tuệ và năng lực để thành công trong cuộc sống. Tuy nhiên, để việc học có giá trị, nó phải được xây dựng trên nền tảng đạo đức và lễ nghĩa. Vì vậy, “Tiên học lễ, hậu học văn” nhấn mạnh rằng trước khi trau dồi kiến thức, mỗi người cần học cách sống đúng mực, có đạo đức và trách nhiệm.

Khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn” không hề gây cản trở đến sự phát triển của tư duy phản biện, khai mở sự sáng tạo mà ngược lại còn góp phần hỗ trợ và nâng đỡ về tinh thần, giúp học sinh vững vàng hơn trong quá trình tiếp thu tri thức. Triết lý giáo dục dù nội dung thế nào đi chăng nữa thì vẫn xoay quanh mục tiêu lớn nhất là góp phần hình thành nên những thế hệ con người Việt Nam phát triển hài hòa giữa trí tuệ và nhân cách, biết tư duy sáng tạo nhưng đồng thời cũng phải thấu hiểu đạo lý, biết cách yêu thương, sẵn sàng cống hiến trí tuệ và sức lực của mình cho sự phát triển của đất nước.

Do đó, không nên coi khẩu hiệu chỉ là lời nói suông, quan trọng là phải thực hiện và phải là phương châm định hướng giáo dục.

Việc triển khai khẩu hiệu “Tiên học lễ, hậu học văn” một cách thực chất đòi hỏi sự kiên trì, kế hoạch dài hạn và sự phối hợp giữa nhà trường, gia đình và xã hội. Khi được thực hiện một cách khoa học, khẩu hiệu này không chỉ là một “biểu ngữ” treo trên tường mà trở thành kim chỉ nam cho nền giáo dục, góp phần tạo nên thế hệ công dân có đạo đức và tri thức vững chắc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ngô Công Hoàn, (13-14/07/2013), *Bầu không khí tâm lý trong môi trường giáo dục*, Hội thảo Khoa học “*Tâm lý học và vấn đề cải thiện môi trường giáo dục hiện nay*”, TP. Cần Thơ.
2. Ngô Công Hoàn, Lê Minh, (2014), *Năng lực người học là sản phẩm “Dạy chữ, dạy người, dạy nghề”*, Nxb Tạp chí Khoa học Đại học Sài Gòn.
3. Trần Ngọc Thêm, (21/11/2021), Hội thảo “*Văn hóa học đường trong bối cảnh đổi mới giáo dục và đào tạo*”, Ủy ban Văn hóa, Giáo dục của Quốc hội tổ chức.

Ngày nhận bài: 06/5/2025

Ngày chấp nhận đăng: 23/6/2025